

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ LỊCH SỬ

Nghiên cứu sinh: **Trần Đức Anh Sơn**

Tên luận án : **Đồ sứ Việt Nam ký kiểu tại Trung Hoa từ 1804 đến 1924**
hiện tàng trữ tại Bảo tàng Mỹ thuật Cung đình Huế

Chuyên ngành: **Khảo cổ học**

Mã số : **5. 03. 08**

Cơ sở đào tạo: **Trường Đại học Khoa học Xã hội & Nhân văn**

NỘI DUNG TRÍCH YẾU

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu của luận án:

- *Mục đích nghiên cứu:* Luận án khảo cứu những giá trị lịch sử, giá trị văn hóa, mỹ thuật có trên ĐSKK, đặc biệt là những *tiêu chí Việt* có trên ĐSKK do Trung Quốc sản xuất. Từ đó xác định rằng, cùng với Trung Hoa, Việt Nam là đồng chủ nhân văn hóa của sản phẩm đồ sứ này. Luận án đưa ra thuật ngữ mới để gọi tên nhóm đồ sứ đặc biệt này, thay cho tên gọi *đồ sứ men lam Huế* hay *bleus de Huế* từng gây ngộ nhận trong gần thế kỷ qua. Đặc biệt, luận án nghiên cứu toàn diện nguồn ĐSKK dưới triều Nguyễn hiện đang tàng trữ tại BTMTCD Huế nhằm hệ thống hóa nguồn cổ vật này theo các tiêu chí của ngành bảo tàng học, từ đó góp phần vào việc đề ra những giải pháp hữu hiệu trong việc bảo quản và trưng bày nguồn cổ vật này.

- *Đối tượng nghiên cứu:*

Đối tượng nghiên cứu của luận án là *sưu tập ĐSKK thời Nguyễn*, ký kiểu tại Trung Hoa từ năm 1804 đến năm 1924, đang tàng trữ tại BTMTCD Huế. Luận án còn quan tâm đến *nguồn ĐSKK thời Nguyễn* có ở những nơi khác, cũng như *nguồn ĐSKK tại Trung Hoa thời Lê -Trịnh, thời chúa Nguyễn và thời Tây Sơn* và *nguồn đồ sứ do triều Nguyễn ký kiểu tại châu Âu* và những *đồ gốm hoa lam Việt Nam* (thế kỷ XV - XIX), là những nguồn cổ vật so sánh để làm sáng tỏ các vấn đề liên quan đến đề tài.

2. Các phương pháp nghiên cứu:

Luận án đã áp dụng *phương pháp duy vật biện chứng* và *duy vật lịch sử* để xem xét, sắp xếp, đánh giá các tài liệu trong những mối tương quan mà đề tài quan tâm. Đề tài luận án là một đề tài thuộc ngành khảo cổ học, nên phương pháp nghiên cứu chủ yếu là *phương pháp khảo cổ học* kết hợp với các phương pháp liên ngành như: *phương pháp so sánh - đối chiếu, phương pháp thống kê, phương pháp giám định văn bản, phương pháp hệ thống cấu trúc...*

3. Các kết quả chính và kết luận:

3.1. Những vấn đề khoa học đã được giải quyết:

- Luận án đánh giá đầy đủ và khách quan những giá trị lịch sử, văn hóa, mỹ thuật 1 loại hình đồ sứ đặc biệt, hình thành từ sự hợp tác Việt - Hoa. Xác định

người Việt là đồng chủ nhân văn hóa của ĐSKK và coi ĐSKK là 1 bộ phận tổ thành văn hóa Việt Nam, xứng đáng được gìn giữ, bảo tồn.

- Đưa ra một thuật ngữ mới, khoa học và hợp lý hơn, để gọi tên loại cổ vật đặc biệt này.

- Hệ thống hóa nguồn ĐSKK thời Nguyễn có trong BTMTCD Huế; sắp xếp một cách khoa học những dữ liệu về nguồn ĐSKK trong BTMTCD Huế nhằm phục vụ cho công tác kiểm kê, bảo quản và quản lý nguồn cổ vật này trong tương lai.

- Hệ thống hóa nguồn ĐSKK dựa trên các tiêu chí: hiệu đề, niên đại, loại hình và cách thức trang trí... để giúp cho các cơ quan chức năng và những người quan tâm những *tiêu chí nhận diện* ĐSKK, nhằm góp phần vào việc giữ gìn, bảo vệ nguồn cổ vật này.

3.2. Ý nghĩa khoa học, thực tiễn và các mục tiêu đạt được:

- Thông qua việc nghiên cứu ĐSKK thời Nguyễn luận án đã làm sáng tỏ một số vấn đề lịch sử Việt Nam từ cuối thế kỷ XVII đến đầu thế kỷ XX như quan hệ bang giao giữa Việt Nam và Trung Hoa; tình hình sản xuất gốm sứ ở Việt Nam từ triều Lê - Trịnh đến triều Nguyễn; thói quen tiêu dùng hàng ngoại của các tầng lớp trên trong xã hội Việt Nam lúc bấy giờ.

- Về mặt văn hóa, luận án góp phần tìm hiểu các đặc trưng thẩm mỹ của người Việt thể hiện qua việc lựa chọn dáng kiểu, màu sắc, các đồ án trang trí được thể hiện qua các bản mẫu gửi đi ký kiểu đồ sứ.

- Ngoài ra, luận án đã công bố những tác phẩm thơ văn Hán Nôm của các tác giả Việt Nam trong các thế kỷ XVIII - XIX, phần lớn chưa được công bố hoặc đã được công bố nhưng sai lạc do nạn *tam sao thất bản* trong nhiều thế kỷ qua, nay có dịp công bố hoặc đính chính thông qua 1 dạng văn bản học rất đặc biệt: *văn bản gốm sứ*.

- Kết hợp việc nghiên cứu nguồn ĐSKK thời Nguyễn ở BTMTCD Huế, luận án đã tham khảo, đối chiếu với nguồn ĐSKK, cả hiện vật lẫn hình ảnh và tư liệu, có trong nhiều bảo tàng và sưu tập tư nhân ở trong và ngoài nước. Từ đó, đã xây dựng danh mục các hiệu đề, những bài thơ chữ Nôm, những bài thơ vịnh các cảnh sắc Việt Nam, những đặc trưng mỹ thuật thể hiện qua dáng kiểu, đồ án trang trí của ĐSKK, nhằm xây dựng hệ thống các *tiêu chí Việt* có trên ĐSKK nói chung, ĐSKK thời Nguyễn nói riêng. Điều này có ý nghĩa quan trọng trong việc cung cấp thông tin cho các cơ quan hữu quan để nhận diện ĐSKK nhằm phát hiện những hiện vật loại này còn rải rác đây đó, ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐSKK trái phép, góp phần bảo tồn, gìn giữ và phát huy các giá trị của di sản văn hóa quý giá này.

Hà Nội ngày 5 tháng 6 năm 2002

Tập thể cán bộ hướng dẫn

Nghiên cứu sinh

PGS. NGUYỄN BÍCH GS. TRẦN QUỐC VƯỢNG

TRẦN ĐỨC ANH SƠN